

Akademická Banská Bystrica

Retrospektíva a perspektíva. Dvadsať ročníkov medzinárodného festivalu zborového spevu.

Pavel Martinka

Summary

The article discusses the international festival of university and high school choirs "Akademická Banská Bystrica", which has been held every odd year at Matej Bel University in Banská Bystrica since 1985. It presents the history of the festival, highlighting its significant milestones along with some statistical details. Additionally, the article responds to new realities concerning societal changes that affect not only the festival but also the entire musical scene, aiming to provide a vision for reflecting these changes within the organization and implementation of the festival.

Úvod

V úvode si dovoľujeme vyjadriť vďačnosť všetkým osobnostiam a osobám, ktoré festival oživujú v rámci jeho fungovania. S úctou a pokorou pred našimi predchodcami sme s kolegami z Centra umenia a kultúry Pedagogickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici prevzali zodpovednosť za organizáciu jeho jubilejného 20. ročníka, ktorý sa konal v termíne 17.–20.5.2023 v Banskej Bystrici. Vďačnosť patrí zakladateľom festivalu, spolupracujúcim inštitúciám, a najmä jeho organizačného tímu, ktorý ho v priebehu 20 ročníkov vypracoval z festivalu s národným dosahom až na renomované medzinárodné podujatie.

Akademická Banská Bystrica je medzinárodný súťažný festival stredoškolských a vysokoškolských speváckych zborov rôznych kategórií. Festival má dlhoročnú tradíciu od r. 1985 a poskytuje kvalitné prostredie pre stretnutie zborov a ich členov na súťažnej platforme vo vzájomnom hudobnom a umeleckom dialógu so zámerom prezentovať to najlepšie zo svojej interpretačnej skúsenosti a výmene najmodernejších trendov v oblasti prezentácie zborových diel starých majstrov i súčasných skladateľov. Hodnotenie jednotlivých umeleckých výkonov

je zabezpečené odbornosťou medzinárodnej poroty pozostávajúcej z významných osobností hudobného života na nadnárodnej úrovni.

Centrum umenia a kultúry (CUK) vzniklo v r. 2022 spojením Katedry hudobnej kultúry a Katedry výtvarnej kultúry. Jeho poslaním je vytvárať podmienky pre rozvoj kultúry a umenia na Pedagogickej fakulte v Banskej Bystrici. Odborná činnosť centra sa rozvíja v troch základných rovinách – pedagogickej, vedeckej a umeleckej.

CUK participuje na profesijnej príprave budúcich učiteľov primárneho a predprimárneho vzdelávania v oblasti hudobnej výchovy a výtvarnej výchovy. Podporuje a rozvíja výtvarnú a hudobnú kreativitu študentov nielen v praktickom umeleckom smere, ale aj v smere zmysluplného využitia a jej aplikovanie v edukačnej realite školy.

V hudobnej oblasti centrum nadväzuje na činnosť Katedry hudobnej kultúry a aktívne organizuje významné medzinárodné vedecké a umelecké podujatia Cantus Choralis Slovaca – medzinárodné sympóziu o zborovom speve, a Akademická Banská Bystrica – medzinárodný súťažný festival vysokoškolských speváckych zborov.

Z histórie festivalu

Na začiatok uvedieme, ako vznik festivalu reflektuje Bulletin ABB z r. 1989:

„Myšlienka stretnutia spievajúcich Študentov slovenských vysokých škôl. Hlavný podnet pre jej zrod vyšiel od vedúceho katedry HV Eduarda Gábora, a speváckeho zboru Mladosť pri PF v BB so svojím dirigentom Milanom Pazúrikom. Stále hľadanie nových foriem koncertov, stretávaní, poznání a konfrontovaní nakoniec zrodil myšlienku súťažného festivalu, ktorý od svojho začiatku mal veľmi jasný cieľ. Zistiť, poznať, konfrontovať i podnecovať i priateľsky zápoliť.“

Rok 1985 sa stal prvým stretnutím prihlásených vysokoškolských zborov i prvým overením ako ich umeleckých kvalít, tak aj kvality organizátorskej prípravy festivalu.“
In Michalová, 1989.

Prvého ročníka sa na PF zúčastnilo vyše 520 spevákov.

Prvého ročníka festivalu sa zúčastnila porota, ktorá pracovala v zložení 7 členov: M. Mesárošová, J. Raninec, O. Šimová, P. Cón, D. Turňová, I. Grega, M. Oleár . Za ostatných 20 ročníkov sa na postoch členov poroty vystriedalo 69 osobností hudobnej pedagogiky i aktívnych umelcov z oblasti zborového umenia. Keďže má festival medzinárodný charakter, jeho porota taktiež pracovala v medzinárodnom zložení: zo Slovenska 31, z Českej republiky 12, z Poľska 11, z Maďarska 6, z Ruska 2, z Ukrajiny 1, zo Srbska 1. Svojou prítomnosťou festival však poctili i porotcovia z Južnej Kórey - 1, z USA - 1, z Francúzska - 1, z Fínska – 1 a z Izraela 1.

Účastníci festivalu – spevácke zbory

Prvého ročníka sa zúčastnili spevácke zbory: Spevácky zbor súboru Ponitran z Nitry, Ženský spevácky zbor Pedagogickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika z Prešova, Spevácky zbor Mladosť z Pedagogickej fakulty v Banskej Bystrici, Collegium Technicum Vysokej školy technickej v Košiciach, Cantantina z Vysokej školy poľnohospodárskej v Nitre, Cantica Veterinaria Cassoviensis z Košíc. Host'ami festivalu boli Spevácky zbor Pedagogickej fakulty v Českých Budějoviciach, Spevácky zbor Vysokej školy chemicko-technologickej z Pardubíc, a Akademické spevácke združenie pri Parku kultúry a oddychu v Bratislave.

V priebehu jednotlivých festivalových ročníkov sa prirodzene menili i propozície a podmienky účasti jednotlivých typov zborových telies. Tak sa festivalu zúčastnili spevácke zbory rôznych kvalitatívnych i kvantitatívnych kategórií. Ako hostia vystúpili na festivale renomované umelecké telesá zo Slovenska i zahraničia.

Počas ostatných 20 ročníkov sa festivalu zúčastnilo 198 speváckych zborov, z toho zahraničných 63 (ČR - 19, Poľsko - 15, Juhoslávia - 1, Srbsko - 1, Litva - 2, Lotyšsko - 2, Ukrajina - 2, Estónsko - 2, Rumunsko - 2, Maďarsko - 7, Španielsko - 1, Argentína - 1, USA -1, Fínsko - 1).

Celospoločenské zmeny a ich dôsledky v novšej histórii festivalu

V nasledujúcej časti približujeme celospoločenské zmeny a ich vplyv na realizáciu festivalu, ktoré nás postavili pred nové skutočnosti, s ktorými sme sa ako výkonní umelci, hudobní pedagógovia, pedagógovia i ľudia museli a musíme vysporiadať.

Prvým významným negatívnym javom, ktorý zasiahol chod festivalu a opäť nielen festivalu bola pandémia COVIDu. Tvorba hudby (music making) a spoločná tvorba hudby je fenoménom, ktorý nás sprevádza naprieč dejinami s krátkou prestávkou, ktorú nám priniesla pandémia Covidu. Toto obdobie nás postavilo pred možnosť zamyslieť sa a bilancovať naše hodnoty. Spoločenské podujatia, stretávanie i za účelom spoločnej tvorby hudby boli výrazne obmedzené.

Na základe našich predchádzajúcich výskumov (Martinka, 2013, 2023) zameraných na zborový spev ako hodnotu, vyvstáva, že:

1. Členstvo v zbore je maximálne motivované samotným fenoménom spevu, robením radosti zo zborového spevu, zborový spev je pre mnohých dokonca jedným z cieľov, resp. hodnôt naplnenia zmyslu života.
2. Nácviky sú ponímané ako zmysluplné trávenie voľného času.

Pozitívne zážitky sú nevyhnutné k optimálnemu „fungovaniu“ a šťastnému prežitiu života, ba možno povedať, že životu dávajú zmysel. Spoločné tvorenie hudby v človeku zanecháva pocit radosti, ktorú môžeme interpretovať ako emóciu, náladu alebo ako vedľajší produkt zmysluplného života a nádejnej cesty k cieľu. Všetky pozitívne zážitky smerujú k dosiahnutiu celkovej duševnej pohody, ktorej jedným z predpokladov je napĺňanie životných cieľov, vytváranie sociálnych väzieb, hľadanie pozitívnych zážitkov, realizácia zmysluplnej činnosti a sebarealizácia.

Tieto i iné skutočnosti nás viedli k organizácii festivalu na online platforme.

19 a 20. ročník festivalu Akademická Banská Bystrica

12.2.2022 sa festival po prvýkrát z dôvodu protipandemických opatrení koná vo virtuálnom priestore formou online súťaže, ktorá je dostupná na: <https://url.umb.sk/akademickabanskabystrica2021>

Súťaž bola následne modifikovaná do dvoch základných kategórií: súťaž stredoškolských speváckych zborov a súťaž vysokoškolských speváckych zborov

Súťaže sa zúčastňuje 10 speváckych zborov v 2 kategóriách:

stredoškolské spevácke zbory: Olympia Combined Choirs (Washington, USA), Dívčí sbor Jitro (Hradec Králové, ČR), Pěvecký sbor Gymnázia P. Křížkovského (Brno, ČR), Campanella (Olomouc, ČR), Comodo (Chomutov, ČR)

vysokoškolské spevácke zbory: Nona (Ústí nad Labem, ČR), Mladost' (Banská Bystrica, SR), Nostro canto (Prešov, SR), Chór Akademicki im. prof. Jana Szyrockiego (Scieczin, PR)

Po ukončení protipandemických opatrení sme sa opäť chceli vrátiť k prezenčnej forme organizovania, čo sa nám i podarilo. 17.5. – 20.5. 2023 Festival sa opäť koná prezenčnou formou. Súťažilo sa v kategórii A1 – vysokoškolské miešané zbory, B – stredoškolské spevácke zbory, D – sakrálna hudba.

Porota pracovala v zložení: Jiří Holubec (ČR) – *predseda*, *členovia*: Miroslava Knapik (PL), Oľga Bystrianska (SR), Katarína Koreňová (SR), David Gerard di Fiore (USA).

Pri organizovaní posledného ročníka ABB sme sa však stretli s novými fenoménmi, ktoré determinovali realizáciu festivalu a nepochybne ju budú ovplyvňovať ďalej. Predovšetkým ide o problematický stav školských zborov – na všetkých stupňoch vzdelávania. U mnohých z nich, hoci de iure kontinuálne pôsobia do súčasnosti, de facto vznikajú odznova po ukončení protipandemických opatrení a znovuobnovení „bežnej prevádzky“, ktorá však nebude taká bežná. Množstvo pozvaní zostalo odmietnutých práve kvôli nízkej úrovni zborov – ako to deklarovali ich vedúci, či dirigenti. Týmto by som však chcel vyzvať všetkých, ktorí vedú akékoľvek školské súbory, aby sa zbavili strachu z neúspechu. Tento strach výrazným spôsobom determinuje všetku hudobnú produkciu v amatérskom prostredí, čím prichádzame

o dôležitú bázu pre umenie profesionálne. Môžete sa s ním bežne v školách u jednotlivcov, čo však neprináša žiadne pozitíva pre rozvoj človeka ako celostnej plne rozvinutej osobnosti. Naša túžba po dokonalosti nesmie v našom úsilí pôsobiť retardujúco! Účasť na festivaloch tohto typu by mala byť predovšetkým miestom stretnutia odborníkov a milovníkov hudby, miestom zdieľania a výmeny skúseností, miestom inšpirácie, priestorom dobrých rád v spoločnom záujme v rozvoji kultúry a spoločnosti.

Vyjadrujeme naše presvedčenie, že ABB bude takto vnímaná a že sa nám očakávaní účastníkov podarí naplniť v budúcich ročníkoch.

Literatura

1. ČERVENÁ, L. (eds.) Akademická Banská Bystrica 1991. Banská Bystrica : Pedagogická fakulta Banská Bystrica, 1991.
2. GLOCKOVÁ, M. – JANEK, M. (eds.) Bulletin ABB '95. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela, vydavateľstvo Trian Banská Bystrica, 1995.
3. GLOCKOVÁ, M. (eds.) Bulletin ABB 93. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela, vydavateľstvo Trian Banská Bystrica, 1993.
4. JANEK, M. (eds) Bulletin ABB '97. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela, vydavateľstvo Trian Banská Bystrica, 1997.
5. JANEK, M. (eds.)Bulletin ABB '99. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela, vydavateľstvo Trian Banská Bystrica, 1999.
6. JANEK, M. (eds.)Bulletin ABB 2003. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela vo vydavateľstve Bratia Sabovci, 2003.
7. JANEK, M. (eds.)Bulletin ABB 2005. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela vo vydavateľstve Bratia Sabovci, 2005.
8. JANEK, M. (eds.)Bulletin ABB 2007. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela vo vydavateľstve Bratia Sabovci, 2007.
9. JANEK, M. (eds.)Bulletin ABB 2009. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela vo vydavateľstve Bratia Sabovci, 2009.
10. JANEK, M. (eds.)Bulletin ABB 2013. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela vo vydavateľstve Bratia Sabovci, 2013.
11. JANEK, M. (eds.)Bulletin ABB 2015. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela vo vydavateľstve Bratia Sabovci, 2015.
12. JANEK, M. (eds.)Bulletin ABB 2017. Banská Bystrica : Belianum, Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, 2017
13. MARTINKA, P. (eds) Bulletin ABB 2019. Banská Bystrica :Belianum, Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, 2019. ISSN 2454-0986 ISBN 978-80-557-1259-8
14. MARTINKA, P. (eds) Bulletin ABB 2021. Banská Bystrica : Belianum, Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, 2021. ISSN 2454-0986 ISBN 978-80-557-1259-8
15. MARTINKA, P. (eds) Bulletin ABB 2023. Banská Bystrica : Belianum, Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, 2023. ISSN 2454-0986
16. MARTINKA, P. 2013. Význam zborového spevu pre interpreta. In Aura Musica. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně Ústí nad Labem, 2013
17. MARTINKA, P. Zborový spev a jeho význam pre interpreta. In: *Studia Scientifica Facultatis Paedagogicae Universitas Catholica Ružomberok* [online]. Ružomberok: VERBUM – vydavateľstvo Katolíckej univerzity v Ružomberku, 2023, 22 (4), s. 109-117. ISSN 1336-2232. Dostupné na internete: <https://doi.org/10.54937/ssf.2023.22.4.109-117>
18. MICHALOVÁ, E. (eds.) Akademická Banská Bystrica 1989. Dokumentačný a propagačný bulletin vydaný pri príležitosti III. ročníka ABB. Banská Bystrica, Pedagogická fakulta. 1988

Internetové zdroje

<https://www.akademickabb.sk/>

<https://www.pdf.umb.sk/katedry/centrum-umenia-a-kultury/>

Résumé

Príspevok pojednáva o medzinárodnom festivale vysokoškolských a stredoškolských zborov Akademická Banská Bystrica, ktorý sa koná každý nepárny rok na pôde Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici od r. 1985. Predkladáme históriu festivalu s ohľadom na jeho významné medzníky i s niekoľkými číselnými údajmi. Zároveň príspevok reaguje na nové skutočnosti týkajúce sa celospoločenských zmien ovplyvňujúcich nielen festival ale i celý hudobný život a snaží sa priniesť víziu reflexie týchto zmien i v rámci organizácie a realizácie predmetného festivalu.

Kľúčové slová: Akademická Banská Bystrica, festival, zborový spev, tradícia, hudobná edukácia

Key words: Academic Banská Bystrica, festival, choir singing, tradition, music education

Mgr. Pavel Martinka, PhD. je didaktikom hudobného umenia na Pedagogickej fakulte UMB. Zabezpečuje hudobné vzdelávanie budúcich učiteľov pre odbor predškolská a elementárna pedagogika. Je členom Ústrednej kurikulárnej komisie Národného inštitútu vzdelávania a mládeže pre predmet hudobná výchova. Vo svojej vedeckej práci sa zameriava na didaktické fenomény umeleckej edukácie. Vo svojej umeleckej činnosti sa zameriava na interpretáciu ľudovej hudby, staršej slovenskej hudby. Svojimi skladbami pristupuje k rekonštrukcii diel staršej slovenskej hudby zachovanej v zborníkoch šľachtických piesní a tancov. Prostredníctvom ich interpretácie v pozícii dirigenta Univerzitného komorného orchestra Mladosť aktívne participuje na rekonštrukcii hudobnej minulosti Slovenska.

Kontakt

Mgr. Pavel Martinka, PhD. - Centrum umenia a kultúry
Pedagogická fakulta - Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici
Ružová 13, 97411 Banská Bystrica
Pavel.martinka@umb.sk